

Den kvindelige krop og det mandlige blik - debatten om seksualiseringen af det offentlige rum

Begreberne køn og seksualitet indgår i en igangværende kamp om betydning

Workshop-oplæg af Christine Andreasen

Denne artikel handler om debatten om seksualiseringen af det offentlige rum. Baggrunden for artiklen er mit speciale *Navigatorer i Spil – en analyse af debatten om seksualiseringen af det offentlige rum* (Andreasen, 2006). I mit speciale har jeg analyseret nogle af de offentlige debatter, der har været om seksualiseringen af det offentlige rum inden for de seneste fem år i form af avisartikler og debatbøger. Denne artikel handler om, hvilke diskurser om køn, seksualitet og etnicitet der bliver aktiveret, når talen falder på seksualisering af det offentlige rum. Min pointe med dette er at tydeliggøre, at, hvad vi forestiller os, at køn og seksualitet er for nogle størrelser, spiller ind på, hvad vi mener, vi skal gøre ved seksualiseringen af det offentlige rum, og hvordan vi overhovedet kan forstå et begreb som seksualiseringen af det offentlige rum.

Teoretisk ambivalens

En af grundene til, at jeg valgte at skrive om diskursen om seksualiseringen af det offentlige rum var, at jeg havde og stadig har det ambivalent med emnet. Min ambivalens handler både om den måde, som seksualiseringen manifesterer sig i medierne på, dvs. i form af endeløse reklamer med nøgne kvinder, der reklamerer for alt fra hundemad til fartbegrænsninger, og tv-programmer, der som en ekstra teaser læner sig op ad pornofilmens æstetik. Men ambivalensen handlede også om, hvordan seksualisering som emne blev diskuteret i medierne, og de forestillinger, der blev ytret om køn, seksualitet og etnicitet. Og når jeg var og stadig er ambivalent over for emnet, handler det bl.a. også om, hvor jeg taler fra, både teoretisk og personligt. Jeg befinder mig teoretisk og politisk et sted mellem rødstrømpefeminisme og kvindeforskning på den ene side, og post-feminisme og queer-teori på den anden side. To politiske og teoretiske retninger, som både mødes og støder sammen i spørgsmålet om seksualiseringen af det offentlige rum. I mit speciale og i denne artikel, bibeholder jeg på den ene side kritikken af kønnede magt-hierakier, som man kan sige, at den traditionelle feminisme har vægtet højt. På den anden side vil jeg gerne åbne for nye måder at anskue køn og seksualitet på og dermed tale for en knap så stram og normativ forestilling om, hvad køn, og særligt seksualitet, er og bør være.

Kamp om betydning

Mit teoretiske udgangspunkt er, at begreberne køn og seksualitet er del af en igangværende kamp om betyd-

ning. Begreberne er kulturelt konstruerede og af samme grund altid placeret i en specifik historisk og samfundsmæssig kontekst. Køn og seksualitet er noget, som vi skaber gennem handlinger, men køn og seksualitet skaber også os. Diskurserne om seksualisering skabes ikke i et tomrum, og på samme måde som diverse medieprodukter, reklamer etc. er med til at forhandle om betydningerne af køn og seksualitet, er diverse analyser og tekster om seksualiseringen af det offentlige rum også en del af denne forhandling.

Jeg vil i det følgende derfor komme med nogle eksempler fra debatten om seksualiseringen af det offentlige rum.

Det er ikke rimeligt, at mandlige lærere skal distraheres af stærkt nedringede bluser i undervisningen, ligesom jeg er bekymret for det gruppepres, som piger udsættes for. Det kan betyde, at de klæder sig udfordrende, for de egentligt er parat til det. (Manniche, 2003:29).

Sådan står der i bogen *Ung i en pornotid* (Strarup Søndergaard, 2003) Citatet udtrykker det, som jeg i mit speciale har kaldt for en ansvarlighedsdiskurs. Inden for denne diskurs er fokus oftest på piger/kvindes kroppe og på drenge/mænds handlinger. Her udtrykkes der bekymring for piger/kvinder, samtidig med at der placeres et tydeligt ansvar hos de selv samme piger. Når der i citatet udtrykkes bekymring for den distraktion, som pigers kroppe kan have på undervisere, er det med det mandlige blik som underliggende præmis for argumentet. Den handleramme, som dette citat opstiller, er ikke en handleramme, der går ud på at forbyde eller begrænse det mandlige blik, men derimod at begrænse den kvindelige krop. Udsagnet indskrives sig i den diskursive forhandling af, hvem der bærer ansvar for at seksualisere undervisningssituationer, men også andre situationer. I citatet bærer pigerne selv ansvar for den distraktion, de "forårsager". De har påtaget sig ansvaret i det øjeblik, de tog nedringet tøj på og trådte ud over "rimelighedens" grænser. Ansvar er således noget, man kan placere på en kvindeligt kropsmærkets krop, i det øjeblik denne krop konnoterer koderne for "udfordrende". Problemet i den specifikke kontekst er, at pigerne ikke er modne nok til at tage konsekvensen af deres handling.

Det mandlige heteroseksuelle seksuelle blik på en kvindeligt kropsmærket er således som udgangspunkt forventet og tilsyneladende uundgåeligt. Præmissen for

dette argument er, at kvinders kroppe per definition er seksuelle, hvorimod at mænd tænker seksuelt. Men at kvinders/pigers kroppe per definition skulle være mere seksuelle end mænds, er en historisk og kulturel konstruktion, hvor denne seksualitet er blevet "indlæst" i kvinders kroppe.

Det problematiske ved denne diskurs synes dels at være, at ansvaret udelukkende placeres hos pigerne, fordi det er dem, der forestilles at have en seksuel krop. Dels at man italesætter mænd som individer, der altid er heteroseksuelle og altid vil reagere på kvinders kroppe.

Ansvar for ikke at føle sig forulempet

Der hersker ikke længere nogen overordnet, fælleskulturel seksualmoral, men derimod en hel række lokale og mere pragmatiske forhandlingsmoraler – en form for "erotisk parlamentarisme", hvor reglerne bliver til i hver enkelt konkrete situation, fordi hverken køn, alder, race eller social position på forhånd udløser (eller umuliggør) noget fastlagt seksuelt scenario. (Graugaard, 2004).

Inden for den diskurs, som ovenstående citat repræsenterer, skal man for at være vellykket kunne forholde sig ironisk og kritisk til diverse mediestrømme og ikke føle sig angrebet på hverken sit køn, sin seksualitet eller sin identitet. Som individ er man ikke allerede skrevet ind i begrænsende magtrelationer, og man kan nemt bryde og overskride disse magtrelationer. For at være vellykket inden for denne diskurs, skal man føle sig ikke-hæmmet og ikke-begrænset, det være sig af bestemte billeder eller bestemte fortællinger om køn og seksualitet. Diskursens navigator er et frit handlende individ med rige muligheder for at spille sin identitet, som han eller hun vil. Her *behøver* kønnet, seksualiteten, etniciteten etc. ikke at betyde noget, i hvert fald ikke, hvis man undlader at lade det betyde noget. Man er kort sagt et frit individ. Diskursen om den "frie navigator" repræsenterer en form for kønspolitisk hyperliberalisme, der på baggrund af blandt andet nyere teorier om køn og seksualitet opfatter kønnet og seksualiteten som et valg frem for en ordre.

Med vidt forskelligt udgangspunkt kan man sige, at der er visse ligheder mellem dette citat og det foregående citat. Selvom udgangspunktet er grundlæggende forskelligt, bliver resultatet i begge tilfælde, at man selv er hovedansvarlig. I det første tilfælde er man selv ansvarlig for ikke at *blive* forulempet fysisk, hvis man f.eks. har udfordrende tøj på, og i sidstnævnte tilfælde er man selv ansvarlig for ikke at *føle* sig forulempet på sit køn, sin seksualitet etc. Det er i høj grad ens eget ansvar, hvis man for eksempel bliver stødt over sexistiske reklamer eller pornografiske hentydninger i det offentlige rum.

Et specielt emne

Et specielt emne i forbindelse med pornificeringen er unge med anden etnisk baggrund end dansk. Det har f.eks. været nævnt i forbindelse med de gruppevoldtægter, vi har været

vidne til gennem de seneste år, at de unge mænd var inspireret af pornofilm [...]. Der er ingen tvivl om, at de udgør en særlig gruppe af unge, fordi de – også når det gælder seksualitet – er opdraget med andre værdinormer end unge, der er vokset op med det danske frisind. (Straarup Søndergaard, 2002:10).

Her bliver drenge med anden etnisk baggrund end dansk gjort til et "specielt emne" inden for spørgsmålet om pornificering. Ved at være et specielt emne adskiller de sig således fra jævnaldrende etnisk danske drenge. Disse drenge forstås som en homogen gruppe, der samlet har et problem med seksualiseringen. Her bliver kultur en forklaringsmodel på, hvorfor drenge begår voldtægter.

Der etableres en bestemt diskurs om frisind og ligestilling mellem kønnene, som står i kontrast til "de andres" diskurs, der er ude af trit med det moderne samfund. Kultur er noget der forbliver ens, uafhængigt af det individ der så at sige bærer kulturen med sig.

I det materiale, jeg analyserede, var det tydeligt, at når emnet var "de andre", ændrede diskursen om seksualisering af det offentlige rum sig for en kort stund. Målt igennem "de andre" fremstår danskerne som nogen, der muligvis er bekymrede for udviklingen inden for seksualisering, men som er i stand til at afkode signallerne på en langt mere subtil og reflekteret måde end "de andre". "De andre", drenge og mænd af anden etnicitet end dansk, bliver gjort hyperseksuelle. De bliver forstået som nogen, der i det omfang de overhovedet er synlige i debatten, navigerer grundlæggende forkert i seksualiseringen, og hvis seksualitet grundlæggende er for meget. Og de bliver stort set kun nævnt i forbindelse med voldtægter.

Det var også interessant, at de kvindelige "etniske andre" var totalt usynlige i mit materiale. Hvor der flere steder i mit materiale var stor fokus på piger/kvinder og deres vilkår inden for seksualiseringen, er de kvinder der også bærer mærkaten "etnisk anden", usynlige. Bliver den kvindelige etniske anden italesat, er det udelukkende i kraft af hendes forventede manglende seksualitet.

En kultur i forfald?

Som tidligere beskrevet spiller vores forestillinger om køn og seksualitet ind på, hvad vi mener, vi skal gøre ved seksualiseringen af det offentlige rum. Den norske medieteoriker Wencke Mühleisen (2003) hævder, at seksualisering og seksualitet i den moderne vestlige kultur har været knyttet til kvindekroppen, og kvindekroppen har yderligere været koblet til det lavkulturelle, til elementer som forbrug, stormagasiner, dameblade osv. På trods af ændrede mediebilleder generelt gør dette forhold sig stadig gældende.

Fordi medierne kobles til det lavkulturelle, og dermed til det feminine, hersker der også en forestilling om, at brugere af f.eks. tv-mediet bliver placeret i en feminint kodet position, som er passiv og præget af mangel på distance. Forestillingen om, hvilke muligheder indivi-

det har for perception af medierne, hænger således i høj grad sammen med forestillingen om tv-mediet som feminint konnoteret. Det er ikke noget nyt, at det kvindelige kobles tæt sammen med det massekulturelle og det lavkulturelle, og den stadige kobling mellem medierne og det lavkulturelle spiller en rolle for, hvordan vi kan begribe forandringerne i mediebilledet. Den intense fokusering på sex i tv-mediet er derfor ikke noget nyt. Foucault (1976/1998) hævder, at den vestlige kultur de sidste 300 år har været intenst optaget af at diskutere sex. Man kan således datere den intense fokusering på køn og seksualitet til tidsmæssigt at ligge flere århundreder før, tv-mediet var opfundet. Man kan derfor argumentere for, at tv og medierne generelt fokuserer på seksualitet, fordi de er indskrevet i en kultur, der er ekstremt fokuseret på seksualitet, og ikke omvendt.

Mühleisen henleder samtidig opmærksomheden på, at seksualiseringen og de nye mediemuligheder også giver mulighed for, at diskurserne om køn og seksualitet mangfoldiggøres. En mangfoldiggørelse, der bl.a. betyder, at grænserne mellem normalt/unormalt, legitimt/illegitimt kommer til forhandling. Forestillingen om, at seksualitet hører til i privatsfæren, er netop en bestemt historisk og kulturel forhandling, der har opnået hegemonisk status.

Ud fra Mühleisens teser kan man derfor spørge, hvorvidt det er seksualiseringen som sådan, der er problematisk, eller snarere stereotypiseringer af køn og seksualitet generelt?

Det er spørgsmål som disse, jeg finder vigtige at diskutere i forhold til spørgsmålet om seksualiseringen af det offentlige rum.

Christine Andreasen er cand.mag. i Dansk og Kønsforskning.

Litteratur

Andreasen, C. (2006): *Navigatører i spil – en analyse af debatten om seksualiseringen af det offentlige rum*. København: Københavns Universitet.

Foucault, M. (1976/1998): *Viljen til viden - Seksualitetens historie 1*. Frederiksberg: Det lille Forlag.

Graugaard, C. (2004): "Generation P" in: *EKKO Magasin* 24, september 2004.

Hjemmeside:

<http://www.ekkofilm.dk/temaer.asp?table=temaer&nid=27&id=90>

Manniche, V. (2002): "Alkohol og udfordrende tøj er en farlig cocktail". In: *Ung i en pornotid*. CDR-Forlag.

Mühleisen, W. (2003): *Kjønn og sex på tv – norske medier i postfeminismens tid*. Oslo: Universitetsforlaget.

Strarup Søndergaard, P. (2002): "Ung i en pornotid". In: *Ung i en pornotid*. CDR-Forlag.